

Елин Пелин
На браздата

Като заваля дъжд, та цяла неделя! Тихо, кротко, ден и нощ. Вали, вали, вали – напои хубаво майката земя, па духна тих ветрец, очисти небето и пекна топло есенно слънце. Засъхнаха нивята. Оправи се време – само за оране.

Боне Крайненецът впрегна пак Сивушка и Белчо и тръгна след ралото. Нивата му е в един хубав широк валог. От всички страни гора и завет. Земята изпръхнала и се рони като захар. Той размаха копралята и извика:

– Де-е, хайде, братя!

Ехото се обади живо из гората.

Старият Белчо замаха опашка и тръгна спокойно. Сивушка – слаба кравичка, два пъти по-малка от Белчо – прави усилие и върви успоредно с него.

И ето че се редят бразда, две, три – леха... Тъжното лице на Боне се разведри малко. Той забрави немотията и си подсвирна с уста.

– Не бързай толкоз, Белчо, че Сивушка не може като тебе... Хайде, Сивушке, хайде, слабушке, хайде, миличка... Уморихте се, ама какво да ви правя? И аз се уморих... Де-е, горе! Далек!

– Белчо, изпечен стар вол, пъхти с ноздрите и пристъпя като някой големец. Дребната Сивушка се напъва с всичка сила. Устата и се отвори, гръбнакът и се превил на кочияшка, тънката и опашка се накокържила.

Белчо пристъпи еднаж, тя – два пъти. Оплезила език – върви!

Наоколо няма никой. Из гората леко шумолят босите нозе на есента и под тях слабо трещят сухи съчки.

– Хайде, Сивушке, хайде, мила! – подвиква Боне и със страх гледа как кравата му все повече се уморява и губи сили.

– Стой!... Хайде малко почивка!

Уморените добичета се спряха. Боне отиде пред тях и ги замилва по челата.

– Белчо, ти от човещина не разбираш, умори много Сивушка! Нали, Сивушке? – заговори им той.

А Сивушка и Белчо спокойно и безстрастно го гледаха с тъжните си очи и дишаха тежко. От устата на Сивушка капеше пяна. Тя погледна белия си другар, погледна стопанина си и наведе жално глава.

– Що, миличка? Кажу! Тежко ли ти е? Сивушке-слабушке? Сърцето ти плаче, миличка. И днес да поработим, па утре е празник, цял ден ще си почивате. Ти какво ме гледаш, Белчо? Юнак си ти – говореше им Боне.

Но Сивушка не изправи главата си. Думите на господаря ѝ сякаш не бяха утешителни за нейното болно сърце. Хълтналите и хълбоци ту-паха силно и бързо. Краката и трепереха.

– Кажи ми, Сивушке-слабушке, какво ти стана? – заговори уплашено Боне и почна да я милва като дете. После хвана ралото и подвижна.

– Де... хайде... да се поразтъпчете.

Белчо се напъна да пристъпи. Сивушка направи усилие да го придружи, но не можа и той се спря.

– Де! Хайде, хайде! – викна с висок и ободрителен глас Боне.

Ехото из гората живо му се обади.

Белчо тръгна пак. Сивушка направи още едно усилие, но краката и се разтрепериха, тя се повали, падна в ярема и измуча жално.

Боне захвърли уплашено копралята, изпрегна бързо Белчо и застана смутен пред Сивушка. Тя лежеше неподвижно, с протегната шия, с муцуна, заровена в ровката пръст, със затворени очи и дишаше тежко.

– Стани, Сивушке, стани! – освободи я от ярема Боне и почна да я вдига за рогата.

Сивушка едвам отвори очи, погледна с молба господаря си, като че искаше да му каже: остави ме да си умра спокойно, и пак замижа.

Боне се завайка около нея и не знаеше какво да прави. Нивата орана не доорана се печеше на слънцето. То едничко гледаше от небето и полекалека отскачаше от пладне и клонеше зад баирите. Наблизо нямаше никой.

Гората беше глуха.

– Хайде, Сивушке! Стани! Виж, Белчо ти се смее. Стани! Не шегувай се, мила... я виж колко е ровка земята – само за оране!

Боне хвана кравата за роговете и полека почна да я вдига. Тя запъна краката си в земята и направи последно усилие да стане, но едвам се помръдна. И отпусна пак болно главата си на ровката земя и задиша по тежко.

Боне седна прел нея, взе на колене главата и, па я замилва и зацелува по челото.

– Не прави така, миличка! Съжали ме! Слушай! Само тая нива остана. Да орем, да я доорем, после почивка... До живот няма да те впрегна. Ще порасте твоята малка Галица и ще помага на Белчо. Пък ти цял ден ще си лежиш в обора и ще си преживяш. Децата ще ти носят водичка с белия медник, всяка сутрин ще те чешат, ще ти давам кърмило... Ти ще се справиш, ще оздравееш и ще заякнеш, нали, миличка? Тогава Галица и Белчо ще орат, а ти ще пасеш на слога, ще ги гледаш и ще им викаш:

работете, работете – и ще им се радваш. А вечер, като пусна Галица, тя ще те ближе и ще ти вика: добър вечер, стара майко! Стани, миличка! Стани! Хайде!

Но Сивушка се не поклати, нито отвори очите си да го погледне. Тя трепереше като трескава. Боне стана, отчупи комат хляб, посоли го и го поднесе до устата и:

– На, слабушке, хапни си!

Сивушка отвори очите си, погледна умилително господаря си и пак замижа.

Боне въздъхна отчаяно. Погледна нивата, която пръхнеше, погледна гората, която мълчеше, погледна Белчо, който пасеше кротко на слога, погледна слънцето, което бързаше, и видя, че е самичък в тоя валог, че отникъде няма помощ.

Той пак се обърна към болната Сивушка.

– Стани, миличка! Стани, че мечката е в гората, ще дойде да те изяде! – почна да я плаши той.

После взе от колата вехто скъсано черджо, наметна се с него, влезе в гората и почна да реве като мечка и да лази на четири крака към бедната крава.

– Бау!... Ауу!... – приближи се той до нея.

Тя отвори очите си. Дълбоко в нейния измъчен жален поглед гореше бесен ужас. Животното вдигна главата си и промуча отчаяно, но пак не можа да стане.

Боне хвърли черджето, изправи се отчаян над нея, прекръсти се и заплака.

Сивушка промуча още веднъж, отвори страшно очите си и престана да диша.

КРАЙ

© 1904 Елин Пелин

Публикуван за пръв път в Разкази, т. I, 1904, и с някои дребни стилистични поправки в следващите издания. Почти без промени включен в С1¹, 1938.

Елин Пелин. Съчинения, том I – Разкази 1901–1906, „Български писател“, 1972 г.

Източник: Словото

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5285>]

1. Съчинения на Елин Пелин. Под редакцията на Т. Боров, С., к-во „Хемус“, т. I, 1-о изд. 1938